

Referáty

Upozornění. Toto je verze pro letní semestr 2008/2009 (z 5.2.2009).

Poznámky. (Omlouvám se, že používám pojmy *vyučující*, *cvičící* apod. jen v mužském rodě, i když se v konkrétním případě může jednat o ženu.)

- Referáty budou přiděleny v zásadě na prvním cvičení. Studenti, kteří to nestihnou, se musí urychleně přihlásit cvičícímu (třeba emailem).
- Níže uvedené rozdělení referátů do týdnů odpovídá předběžnému plánu, je ale možné, že se podle potřeby změní. Cvičící si s vámi domluví způsob sdělení takové případné změny (pokud nebude hromadně oznámena v Aktuálních informacích na web-stránce předmětu). (Data odpovídající číslům týdnů jsou zřejmá z Průběhu výuky na web-stránce předmětu.)
- Na referátu je nejdůležitější vaše **osobní prezentace**, kdy prokážete, že jste tématu plně porozuměli a prezentaci si pečlivě připravili tak, aby jste podstatu věci stihli kolegům a vyučujícímu rozumně vysvětlit (ilustrovat) v čase **nejvýše 15 minut**.
- K tématu můžete čerpat informace a podklady z jakýchkoli veřejných zdrojů, ale musíte je sami za sebe srozumitelně a uceleně písemně zpracovat. Konzultovat můžete také se svými kolegy (přirozeně např. s těmi, kteří mají tentýž referát na jiném cvičení), **vyučující vám ale k tomuto poskytovat vysvětlující konzultace v zásadě nebudou**. Jistě vám neodmítnou krátkou radu, ale nebudou suplovat to, co máte prokázat vaší samostatnou prací. Něco jiného je ale konzultace zmíněná v dalším bodu, která je naopak žádoucí.
- Aby se předešlo nežádoucímu případu neuznání referátu (a tím neudělení zápočtu) z toho důvodu, že referující tématu ve skutečnosti nerozumí a/nebo nemá připravenou rozumnou (nanejvýš 15 minutovou) prezentaci, **je žádoucí**, aby se referující domluvil s cvičícím na schůzce nejméně týden před plánovanou prezentací, tam mu předložil (alespoň předběžnou) písemnou přípravu a **v (jen) několika minutách načrtl**, jak hodlá postupovat. Pokud se ukážou problémy (student tématu nerozumí, prezentaci nemá promyšlenou, apod.), cvičící ho na to upozorní a případně poskytne možnost další krátké schůzky (nebude ovšem téma studentovi vysvětlovat, jak už je zmíněno výše).

Týden 1

Přidělení referátů.

Týden 2

Referát č. 1

Vysvětlete operaci levého kvocientu pro jazyky, tedy operaci $L_2 \setminus L_1$ (definice, příklady, ...). Vysvětlete, co znamená tvrzení “operace levého kvocientu je asociativní”. Pak toto tvrzení dokažte či vyvráťte.

Referát č. 2

Vysvětlete, proč pro konečný automat $A = (Q, \Sigma, \delta, q_0, F)$ a jazyk $L \subseteq \Sigma^*$ je (levý kvocient) $L \setminus L(A)$ sjednocením jazyků L_q^{toAcc} pro vybrané stavy q . Pro které ?

Týden 3

Referát č. 3

Připomeňte, co je to homomorfismus a co je to izomorfismus mezi (relačními a algebraickými) strukturami (uvedte několik konkrétních příkladů). Pak vysvětlete, co to znamená, že dva konečné automaty jsou izomorfní.

Popište (rychlý) algoritmus testující, zda dané dva automaty bez nedosažitelných stavů jsou izomorfní.

Referát č. 4

Vysvětlete, jaký problém řeší tzv. Knuth-Morris-Prattův algoritmus (Knuth-Morris-Pratt algorithm) a ilustруйте jej na příkladu (např. z přednášky z 1. týdne).

Týden 4

Referát č. 5

K regulárnímu jazyku $L \subseteq \Sigma^*$ nazveme *kanonickým* takový KA A , $L(A) = L$, který je v normovaném tvaru (a tudíž jsou všechny stavy dosažitelné) a v němž pro každé $w \in \Sigma^*$ existuje právě jeden stav q takový, že $L_q^{toAcc} = w \setminus L$.

Vysvětlete, proč ke každému regulárnímu jazyku L existuje právě jeden kanonický automat, a proč je kanonický automat minimálním. (Za vysvětlení se pochopitelně nepovažuje odkaz “protože tam a tam je to dokázáno”.)

Referát č. 6

Vysvětlete, proč pro každé n existuje nedeterministický automat A_n s n stavy takový, že minimální deterministický konečný automat přijímající $L(A_n)$ má 2^n stavů. (Ilustруйте např. na konkrétním příkladu pro $n = 5$. Ten můžete najít např. ve starším materiálu <http://www.cs.vsb.cz/jancar/TEORET-INF/teoret-inf.pdf>.)

Týden 5

Referát č. 7 (Hltavý algoritmus 1)

Vysvětlete (na vhodně zvoleném případu), jak lze problém (ze studijního textu)

Název problému: Výběr aktivit

Vstup: množina konečně mnoha aktivit $\{1, 2, \dots, n\}$ s pevně určenými časovými intervaly $(s_1, f_1), (s_2, f_2), \dots, (s_n, f_n)$, kde $(\forall i, 1 \leq i \leq n) : s_i < f_i$

Výstup: množina obsahující největší možný počet vzájemně kompatibilních aktivit (tj. aktivit s vzájemně se nepřekrývajícími intervaly)

řešit hltavým (greedy) algoritmem.

Ukažte myšlenku indukce podle počtu aktivit n prokazující, že uvedený přístup skutečně vede k optimálnímu řešení.

Referát č. 8 (Hltavý algoritmus 2)

Připomeňte na vhodně zvoleném případu, jak se řeší problém konstrukce minimální kostry grafu hltavým přístupem, a ilustруйте myšlenku důkazu toho, že tento přístup skutečně vede k optimu. (Můžete vyjít z popisu ve studijním textu a podle potřeby použít další materiály.)

Týden 6

Referát č. 9 (Dynamické programování)

Algoritmus (Cocke-Younger-Kasami) pro rozpoznávání bezkontextových jazyků (aplikace metody dynamického programování):

Mějme dány bezkontextovou gramatiku G v tzv. Chomského normální formě, tedy s pravidly pouze typu $\boxed{X \rightarrow YZ}$ a $\boxed{X \rightarrow a}$. Algoritmus pro zadané (terminální) slovo w zjistí, zda $w \in L(G)$.

Nástin: Označme $w = a_1 a_2 \dots a_n$. Systematicky vyplňujeme (dvourozměrné) pole D tak, že na závěr bude $D[i, j]$ ($1 \leq i \leq n, 0 \leq j \leq n-i$) obsahovat množinu právě těch neterminálů X , z nichž lze odvodit $a_i a_{i+1} \dots a_{i+j}$.

Vysvětlete tento algoritmus ilustrací na vhodném příkladu.

(Další podklady je možno najít např. na

<http://www.cs.vsb.cz/jancar/VYCSLOZ/vycsloz.htm>, referát 4.)

Referát č. 10

Vysvětlete pojem regulárních gramatik (RG) a jejich vztah ke konečným automatům. Na vhodných příkladech ilustруйте převody mezi (N)KA a RG a naopak. (Můžete vyjít z materiálu

<http://www.cs.vsb.cz/jancar/TEORET-INF/teoret-inf.pdf>

a/nebo z jiných zdrojů.)

Týden 7

Referát č. 11 (Redukce bezkontextové gramatiky)

Vysvětlete, co dělá algoritmus popsáný v sekci 3 publikace

J. Esparza, P. Rossmanith, and S. Schwoon. A uniform framework for problems on context-free grammars. EATCS Bulletin, 72:169-177, October 2000,

která by měla být přístupná na

<http://www7.in.tum.de/um/bibdb/author-esparza.shtml>.

(Ilustrujte na vhodném příkladu.)

Pak stručně vysvětlete, jak je možné tento algoritmus využít při redukci gramatiky (tj. při “Identifying useless variables” na str. 8 zmíněné publikace).

Referát č. 12 (Chomského normální forma bezkontextových gramatik)

Při převodu bezkontextové gramatiky do Chomského normální formy (který je naznačen např. v textu

<http://www.cs.vsb.cz/jancar/TEORET-INF/teoret-inf.pdf>)

se po odstranění pravidel typu $A \rightarrow \varepsilon$ provádí krok, který odstraňuje pravidla typu $X \rightarrow Y$ (neterminál se přepisuje na neterminál). (Pak tedy dostaneme jen pravidla typu $A \rightarrow \alpha$, kde α je terminál nebo $|\alpha| \geq 2$, přičemž generovaný jazyk se nezměnil.)

Na vhodném příkladu ilustруйте algoritmus odstraňující ona pravidla $X \rightarrow Y$.

Týden 8

Referát č. 13 (Pumping lemma pro regulární jazyky)

Vysvětlete tzv. pumping lemma pro regulární jazyky

(můžete vyjít např. z <http://www.cs.vsb.cz/jancar/TEORET-INF/teoret-inf.pdf>)

a naznačte na příkladu, jak jej lze využít pro důkaz neregularity nějakého jazyka.

Referát č. 14 (Pumping lemma pro bezkontextové jazyky)

Připomeňte pumping lemma pro bezkontextové jazyky (např. ze studijního textu) a vysvětlete souvislost se hrou dvou hráčů popsanou např. v

<http://www.cs.vsb.cz/jancar/TEORET-INF/teoret-inf.pdf>.

Týden 9

Referát č. 15 (Zásobníkové automaty)

Tvrzení „Ke každému ZA M lze sestrojít ZA M' s jedním stavem tž. $L(M) = L(M')$ “ lze dokázat pomocí následující obecně popsané konstrukce.

Jednostavový ZA M' , se stavem označeným s , bude mít zásobníkové symboly typu $\langle p, X, q \rangle$, kde p, q jsou stavy a X je zásobníkový symbol automatu M , a speciální počáteční zásobníkový symbol R .

Konkrétně pro $M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, Z_0)$ konstruujeme $M' = (\{s\}, \Sigma, \Gamma', \delta', s, R)$, kde $\Gamma' = (Q \times \Gamma \times Q) \cup \{R\}$ a δ' je určena následovně:

- $\delta'(s, \varepsilon, R) = \{(s, \langle q_0, Z_0, q \rangle) \mid q \in Q\}$,
- pro $(q', \varepsilon) \in \delta(q, a, X)$ ($a \in (\Sigma \cup \{\varepsilon\})$) zařadíme do $\delta'(s, a, \langle q, X, q' \rangle)$ prvek (s, ε) ,
- pro $(q', A_1 A_2 \dots A_n) \in \delta(q, a, X)$ ($n \geq 1$) zařadíme do $\delta'(s, a, \langle q, X, \bar{q} \rangle)$ prvek $(s, \langle q', A_1, q_1 \rangle \langle q_1, A_2, q_2 \rangle \dots \langle q_{n-1}, A_n, \bar{q} \rangle)$ pro každé $\bar{q}, q_1, q_2, \dots, q_{n-1} \in Q$.

(Chápeme-li δ' jako množinu ‘instrukcí’, pak lze říci, že δ' je minimální množina instrukcí splňující výše uvedené podmínky.)

(Dá se ověřit, že

$$(s, w, \langle p, X, q \rangle) \vdash_{M'}^* (s, \varepsilon, \varepsilon) \iff (p, w, X) \vdash_M^* (q, \varepsilon, \varepsilon), \quad (1)$$

a tedy každému přijímajícímu výpočtu automatu M nad slovem w odpovídá přijímající výpočet automatu M' nad w a naopak.)

Vášim úkolem je předvést aplikaci této konstrukce na zásobníkový automat M se vstupní abecedou $\{a, b\}$, zásobníkovou abecedou $\{A, B\}$, počátečním zásobníkovým symbolem A , množinou stavů $\{p, q, r\}$, počátečním stavem p a přechodovou funkcí δ definovanou následovně

$$\begin{aligned} \delta(p, a, A) &= \{(q, AA), (p, B)\}, \\ \delta(q, b, A) &= \{(q, AA)\}, \\ \delta(p, \varepsilon, B) &= \{(q, A)\}, \\ \delta(q, \varepsilon, A) &= \{(r, \varepsilon)\}, \\ \delta(r, a, A) &= \{(r, A)\}, \\ \delta(r, b, A) &= \{(r, \varepsilon)\} \end{aligned}$$

(pro ostatní prvky def. oboru je funkční hodnota rovna $\emptyset$).

Přitom se snažte alespoň intuitivně přiblížit platnost uvedeného vztahu (1) v onom konkrétním případě.

Referát č. 16 (Simulace mezi různými variantami Turingových strojů 1)

Důkladně promyslete, popište a vysvětlete následující příklad (s návodem).

Mějme standardní Turingův stroj (předpokládající oboustranně nekonečnou pásku) $M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, F)$. Sestrojme k němu Turingův stroj $M' = (Q', \Sigma, \Gamma', \delta', q'_0, F')$, který předpokládá jen jednostranně (tj. pravostranně) nekonečnou pásku—tedy z nejlevější buňky (na níž stojí hlava na počátku) nemůže přejít doleva—a přitom simuluje stroj M .

Naznačíme možný způsob konstrukce:

$$Q' = \{q'_0, q_1\} \cup \{q_x \mid x \in \Sigma\} \cup \{q_U \mid q \in Q\} \cup \{q_D \mid q \in Q\}$$

$$\Gamma' = \Sigma \cup (\Gamma \times \Gamma) \cup \{\emptyset, \square\}$$

$$F' = \{q_U \mid q \in F\} \cup \{q_D \mid q \in F\}$$

$$\delta'(q'_0, x) = (q_x, \emptyset, +1) \dots \text{ pro } x \in \Sigma$$

$$\delta'(q_x, y) = (q_y, (x, \square), +1) \dots \text{ pro } x, y \in \Sigma$$

$$\delta'(q_x, \square) = (q_1, (x, \square), -1) \dots \text{ pro } x \in \Sigma$$

$$\delta'(q_1, z) = (q_1, z, -1) \dots \text{ pro } z \neq \epsilon$$

$$\delta'(q_1, \epsilon) = ((q_0)_U, \epsilon, +1)$$

Obrázkem si znázorníte pásku a (na malém příkladu) počáteční fázi práce stroje M' (pozn.: asi vás napadne pojem ‘dvoustopá páska’); doplňte pak instrukce stroje M' (tedy dodefinujte zobrazení δ') tak, aby skutečně simuloval M . (Ještě kousek nápovědy: U v indexu u stavu znamená ‘up’, D znamená ‘down’).

Týden 10

Referát č. 17 (Simulace mezi různými variantami Turingových strojů 2)

Představte si Turingův stroj pracující na “čtverečkované rovině” (místo lineární pásky). Vstupní slovo je zapsáno na začátku v jednom řádku, čtecí hlava stojí na jeho začátku (ostatní buňky=čtverečky obsahují prázdný znak). Obor hodnot přechodové funkce je nyní rozšířen tak, že možné pohyby hlavy jsou Left, Right, Up, Down.

Stručně a srozumitelně popište, jak je možné simulovat tento “rovinný” stroj klasickým “lineárním” strojem. (Nápověda. Musíte tedy popsat, jak bude mít lineární stroj uložen na pásce obsah oné roviny; stačí mít v každém okamžiku zachycen jen obdélník obsahující všechna políčka roviny, která simulovaný stroj dosud navštívil. Pak musíte popsat, jak bude simulující stroj provádět analogii konkrétních instrukcí simulovaného.)

Referát č. 18 (Další otázka týkající se Turingových strojů)

Představme si, že navrhujeme Turingův stroj M , přičemž chceme používat již hotový M_1 jako proceduru, které lze předat vstup (parametr), tj. řetězec symbolů, a obdržet od ní příslušný výstup.

K tomu se hodí chápat M jako dvoupáskový (víme, že vícepáskový stroj lze simulovat jednopáskovým, je-li potřeba). Když M potřebuje výstup M_1 odpovídající vstupu w , neboli potřebuje zjistit řetězec $M_1(w)$, napíše w na druhou pásku, na ní pak nechá běžet M_1 a až M_1 skončí, překopíruje si M výsledný řetězec z druhé pásky na „základní“ pásku a udělá si s ním, co potřebuje.

Popište teď, jak byste řešili případ, kdy M potřebuje takto „volat“ stroje $M_1, M_2, \dots, M_k$, které se ovšem mohou také *rekurzivně volat navzájem*.

Týden 11

Referát č. 19

V definici modelu RAM v základním studijním materiálu je uvedena hodnota operandu $*i$ jako číslo uložené na adrese, jež je dána součtem čísla i a čísla uloženého v indexregistru.

Jiná užívaná možnost nepřímé adresace je, že hodnota $*i$ je chápána jako číslo uložené na adrese, která je uložena v buňce s adresou i .

Ukažte, jak lze RAM-program v jedné variantě simulovat RAM-programem v druhé variantě a naopak. (Ilustrujte na jednoduchém příkladu.)

Referát č. 20 (Rozhodnutelnost a nerozhodnutelnost)

Uvažujme problém

NÁZEV: UHP (*Uniform Halting Problem*)

VSTUP: Turingův stroj M .

OTÁZKA: Zastaví se M na každý vstup?

Zjistěte, zda tento problém je rozhodnutelný či nerozhodnutelný a své zjištění prokažte. (Můžete např. vyjít ze stručné zmínky v textu

<http://www.cs.vsb.cz/jancar/TEORET-INF/teoret-inf.pdf>.)

Týden 12

Referát č. 21 (Převeditelnost mezi problémy)

Demonstrujte myšlenku převeditelnosti IPKP (iniciálního Postova korespondenčního problému) na PKP (Postův korespondenční problém). (Můžete vyjít např. z příslušné animace, zvolte si ale jiný příklad, na němž myšlenku srozumitelně předvedete a vysvětlíte.)

Referát č. 22 (Časová složitost algoritmů, asymptotická notace)

Podějte matematický důkaz (využívající např. l'Hospitalova pravidla) toho, že je-li $f(n) \leq p(n)$ pro nějaký polynom p a $g(n) \geq c^n$ pro nějakou konstantu $c > 1$, tak platí $f \in o(g)$.

Podobně to ukažte pro případ, kde $f(n) \leq (\log n)^k$ pro nějakou konstantu k a $g(n) \geq n^c$ pro nějakou konstantu $c > 0$.

Týden 13

Referát č. 23 (Polynomiální převeditelnost)

Jedna z animací k předmětu ukazuje polynomiální převeditelnost problému nezávislé množiny na problém hamiltonovského cyklu.

Je to technicky netriviální konstrukce (která vyšla z Referátu 6 na

<http://www.cs.vsb.cz/jancar/VYCSLOZ/vycsloz.htm>).

Prostudujte ji a prezentujte na co nejjednodušším konkrétním případě, který ještě umožňuje rozumnou demonstraci hlavní myšlenky.

Referát č. 24 (NP-úplnost)

Cookova věta říká, že SAT je NP-úplný problém. Zaměřme se na důkaz toho, že SAT je NP-těžký, tedy že pro každý problém $P \in \text{NP}$ platí $P \leq \text{SAT}$ (P je polynomiálně převeditelný na SAT).

Uvažujme tedy libovolný, ale dále pevně daný, problém $P \in \text{NP}$. Tou libovolností se rozumí to, že o P nemůžeme předpokládat nic jiného než $P \in \text{NP}$ (nikoli to, že bychom se snad

mohli zaměřit jen na jeden konkrétní problém, který bychom si zvolili podle vlastní libosti). O P tedy víme, že je rozhodován nějakým nedeterministickým Turingovým strojem M s časovou složitostí $T_M(n) \leq p(n)$ pro nějaký polynom p . (O M a p zase nic bližšího nevíme, ale jsou už teď pro nás pevně dané.) Máme ukázat, že existuje polynomiální algoritmus, který k libovolnému vstupu w stroje M zkonstruuje booleovskou formuli $\mathcal{F}_w$ (v konjunktivní normální formě), která je splnitelná právě tehdy, když pro slovo w existuje přijímající výpočet stroje M .

Formule $\mathcal{F}_w$ má být tedy splnitelná právě tehdy, když existuje posloupnost konfigurací $C_0, C_1, C_2, \dots, C_m$ stroje M , kde $m \leq p(n)$, C_0 je počáteční konfigurace odpovídající vstupu w , C_m je přijímající konfigurace a pro každé $i = 0, 1, \dots, m-1$ platí $C_i \vdash_M C_{i+1}$ (tedy z C_i může stroj M jedním krokem přejít do C_{i+1}).

Obecný návod k sestrojení formule $\mathcal{F}_w$ zachycující schéma takového (potenciálního) výpočtu lze nalézt např. v podkladu k referátu č. 7 na

<http://www.cs.vsb.cz/jancar/VYCSLOZ/vycsloz.htm>.)

Podívejte se také na příslušnou animaci v seznamu animací odkazovaném na web-stránce předmětu.

Uvažujme teď tento konkrétní případ. Stroj M je dán následujícím seznamem instrukcí (q_1 je počáteční stav, q_{acc} je přijímající stav, q_{rej} je zamítající stav, vstupní abeceda je $\{a, b\}$, pracovní abeceda je $\{a, b, \square\}$):

$$\begin{aligned} (q_1, 0) &\rightarrow (q_1, 0, +1), & (q_1, 0) &\rightarrow (q_2, 0, +1) \text{ (nedeterminismus)} \\ (q_1, 1) &\rightarrow (q_1, 1, +1), & (q_1, 1) &\rightarrow (q_2, 1, +1) \text{ (nedeterminismus)} \\ (q_1, \square) &\rightarrow (q_{rej}, \square, 0) \\ \\ (q_2, 0) &\rightarrow (q_{rej}, 0, 0) \\ (q_2, 1) &\rightarrow (q_{acc}, 1, 0) \\ (q_2, \square) &\rightarrow (q_{rej}, \square, 0) \end{aligned}$$

Je zřejmé, že časová složitost stroje M je $T_M(n) = n + 1$.

Předvedte a vysvětlete obecnou konstrukci formule $\mathcal{F}_w$ tak, že ji demonstrovujete pro uvedený konkrétní M a vstupní slovo w délky 2, např. $w = 10$.

Týden 14

Referát č. 25 (Savitchova věta)

Popište konstrukci v důkazu Savitchovy věty. (K nastudování můžete např. využít podklad k referátu č. 8 na <http://www.cs.vsb.cz/jancar/VYCSLOZ/vycsloz.htm>.)

Můžete se ovšem omezit na tento speciální případ:

Je-li problém P rozhodován nedeterministickým Turingovým strojem s prostorovou složitostí n , pak je také rozhodován deterministickým Turingovým strojem s polynomiální prostorovou složitostí.

Máte tedy vysvětlit, jak lze k tzv. lineárně omezenému automatu (linear bounded automaton) M ,

tj. k nedeterministickému Turingovu stroji M , který při výpočtu na vstupním w , $|w| = n$, nenavštíví jiná políčka než ta, na nichž je zapsán vstup (a má tedy prostorovou složitost n)

navrhnout (deterministický) algoritmus A , který pro zadané w zjistí, zda M má přijímající výpočet pro w (tedy zda $w \in L(M)$). Algoritmu A přitom musí stačit polynomiálně omezená paměť.

(Připomenutí. Počet konfigurací délky n stroje M je omezen hodnotou c^n , kde konstantu c lze snadno spočítat z velikosti (stavové množiny a abecedy) stroje M . Délka nejkratšího přijímajícího výpočtu M nad w , $|w| = n$, (pokud takový existuje) je tedy také omezena oním c^n .)

(Bylo by dobré ukázat, že ta prostorová složitost A se dá omezit kvadraticky, je v $O(n^2)$, a naznačit, proč A lze přímočaře implementovat deterministickým Turingovým strojem s prostorovou složitostí $O(n^2)$.)

Referát č. 26 (Problém QBF; Quantified Boolean Formulas)

Uvažujme problém

Název: QBF (problém pravdivosti kvantifikovaných booleovských formulí)

Vstup: formule $(\exists x_1)(\forall x_2)(\exists x_3)(\forall x_4) \dots (\exists x_{2n-1})(\forall x_{2n})\mathcal{F}(x_1, x_2, \dots, x_{2n})$, kde $\mathcal{F}(x_1, x_2, \dots, x_{2n})$ je booleovská formule v konjunktivní normální formě.

Otázka: je daná formule pravdivá ?

Navrhněte algoritmus, který řeší problém QBF a má prostorovou složitost omezenou polynomem. (Tím ukážete, že QBF je v PSPACE.)

Návod. Řekneme, že formule $\mathcal{F}(x_1, x_2, \dots, x_{2n})$ je OK pro posloupnost booleovských hodnot $b_1, b_2, \dots, b_i$, kde $0 \leq i \leq 2n$, jestliže

bud' $i = 2n$ a $\mathcal{F}(b_1, b_2, \dots, b_{2n}) = true$,

nebo $i < 2n$, i je liché a $\mathcal{F}$ je OK jak pro $b_1, b_2, \dots, b_i, true$, tak pro $b_1, b_2, \dots, b_i, false$,

nebo $i < 2n$, i je sudé a $\mathcal{F}$ je OK pro alespoň jednu z posloupností $b_1, b_2, \dots, b_i, true$ a $b_1, b_2, \dots, b_i, false$.

Ověřte nejprve, že formule $(\exists x_1)(\forall x_2)(\exists x_3)(\forall x_4) \dots (\exists x_{2n-1})(\forall x_{2n})\mathcal{F}(x_1, x_2, \dots, x_{2n})$ je pravdivá právě tehdy, když $\mathcal{F}$ je OK pro prázdnou posloupnost.

Pak sestavte kýžený algoritmus (a prokažte, že jeho prostorová [tedy paměťová] složitost je polynomiální).

Referát č. 27 (Oblázková hra v PSPACE)

Uvažujme problém, jehož instancí je orientovaný graf s vybraným vrcholem v a dále k 'oblázků'. Můžeme v jakémkoli pořadí provádět následující elementární kroky:

-
- na vrchol x můžeme položit oblázek, pokud v daný okamžik leží oblázký na všech vrcholech, z nichž vede hrana do x ,
  - oblázek položený na vrchol můžeme odebrat (a znovu použít později).

Otázkou je, zda existuje posloupnost kroků, při níž položíme oblázek na zadaný vrchol v . Prokažte, že problém je v PSPACE.

(Jednou z motivací problému je problém přidělování paměti při výpočtu; stačí daný počet registrů k provedení určeného výpočtu ?)